

Latweeschu Awises.

No. 6.

Zettortdeenâ 11. Webruari.

1865.

Taunas finnas.

Rehwele. 25tä Janvari muhsu zeen. General-Gubernatora kungs graws Schuwalow's nobrauzis Rehweles pilsatä un lad wissi mahzitaji, muischneelu beedriba, waldischanas un teesas lungi un wirsneeki bij tam rohdijusches, tad tohs beidsoht arri ta usrunnajis, la Rihgå. Selgawå un Tehrpale. Ir Rehwele to gohdajuschi ar gohda maltiti un ar dseefmahm, ko dseedataju beedriba dseedajuse. Ir Rehwele apluhkosis teesas un zittas wehrâ leekamas weetas.

Wehterbura. Nr telegravi atnahluschas finnas no Nizzas, la tur tai filtä semmē augstas Keiserene es wesselia stiprinajahs. Ir augstais frohnamantineeks, Leelwirsti Nikolai Alek sandrowitsch atspriegloht, jo bija dilti fawehsjoees. Keisera augstee behru, Leelwirsti Sergei un Pauls, un Leelwistene Maria Aleksandrowna pee labbas wesselibas.

Wehterbura. „Seemela poste“ raksta, la 1864 gaddâ wissas leelas walts zeetuma nammis effoht pa-wissam bijuschi: 55 tuhkf. un 15 arrestanti, un 112 tuhkf. 248 arrestanti effoht us zetta bijuschi. Starp teem papreksch minneteem arrestanteem bijuschi 9228 bes passes, 5088 wasanki un deedelsneeki, 10 tuhkf. 291 las ne bij darrijuschi itt leelu grehku, 920 slep-kwas, 834 laupitaji, 14 tuhkf. 819 sagli un wilstineeki, 1 tuhkf. 161 las wilstigus papirhus taisijuschi un 1 tuhkf. 92 blehsci, las sawu ihstu wahrdu un zitti slehpuschi un gahjuschi ar sweschu wahrdu un

isteikusches zittä ammatâ un augstakâ fahrtâ buht neka pateesi irr. — Ak tu Deewin! Zit to laundaritaju un blehsci pasaule, las peedisti un appaksch teefas sohdibas, kur tad nu wehl wissi tee, luxrem schi stunda wehl naw nahkuje, bet wehl gaídama? Kaut jelle atgrestohs, lamehr wehl irr laiks.

Simbirskas pilsatâ, las Deewam schehl isgahju-schâ gaddâ ar ugguni aifgahja, buhwejuschi ar tahdu leelu steigschanoobs, la ne ween wissas bohtu rindes, la zittä pilsata dollâ gandrihs itt wissi nammî alkal irr usbhwti.

Rihga. Kas Rihgå bijis preeksch 1857 gadda un redsejis Rihgu ar faween wegzeem muhreem un lee-leem wahreem, bet nu taggad Rihgu redsejis, zit jauki ta irr pahrtasita lad muhrus un wahrtus no-abrdijuschi, plattus grahwjus peebehrusschi un tik dauds leelu lepnu nammu tai weeta jau uszehluschi un wehl zell — ta ka tahs weetas wairs ne warr ne pasiht, kahdas tahs va preeksch bijuschas, — tam gan arri patiks finnaht, zit ta muhru, wallu un wahrtu no-abrdischana, grahwju peebehrussana un jaunu tiltu tariffschanana gan warrbuhf mak-sajuje. Teikchu, — bij aprehkinajuschi la maksaishoht 600 tuhkf. rubl.; bet ar to naw peetikkuschi un schee darbi maksauschi 834 tuhkf. 796 rubl. Zit tad nu wehl maksa tahs warren leelas chkas, ko tee schimis gaddâs ustaisijuschi tur tais weetas? Taisijuschi lepno kumedinu nammu, eisenbahnes nammus, tohs nammus un tohrnus kur taisa dedsinajomu gasu, nammus kur taisa wessilibas uhdeni pee Wehrmannaa dahrfa, tohs smukkus swarru nammus, gare Daugavu tahs

jaunas smukkas bohtu rindes turgus plazzi, staltus dahrgus gildes nammus pilstatā un wehl zittur. Tee mafsa oht' tik dauds naudas. Kur tad nu wehl wifftee leelee 4 tahschu jaunee dīshwojamī nammi pee wahrteem, ko schinnis gaddus ustaijuschi un wehl taifa, un no kurreem daschs nams mafsa 60 ir 80 tuhfst. rubt., tas irr tik dauds naudas — ka ar to naudu, ko weens tahds nams mafsa, jau warr no piert itt labbu muischu ar 10 woi wairak semneeku mahjahm. Zik tur waijaga buht dahrga ihre teem, kas tahdā nammā mahjo; jo namneekam no ihres naudas jaidsenn tee augli no ta kapitala, zik tahds nams mafsa un ir wissas tahs nodohschonās, kas ifgaddus namneekam jamafsa pilstatam un frohnim. Kālabbad tad Rīhdīneekī tik dauds naudas istehrejuschi ar to wahrzu un muhru no-ahrdishanu? To dārrijujuschi andeles, wesseliba un ruhmes labbad. Rīhga dauds leelaka palikkuse nelā wezzōs laikōs bijusē; ne bija wairs ruhmes kur jaunas ehkas taisiht — tīrgū un swarrōs leelam lauschu un wesumu pulkam ne bija wairs ruhmes fa-eet un fabraukt, pa schaureem dubbul-teem wahrteem brauzejem un gahjezem bij bailes un kaweschhanahs. Taggad leelaka andele, tad arri waijaga wairak bohtu un spihkeru, un no teem leeleem muhreem un wahrteem bij apseestī un no ta nelabba uhdēna plattōs grāhwjōs zehlahs tik neweffelīs gaiss, ka Rīhdīneekem paschā pilstatā ne bija nekahda wesseliga dīshwe. Tadehk pahrtaijsja.

Rīhga. 1863 gaddā Rīhgas-Dinaburgas eisenbahne pawissam bij eenehmuſe 690 tuhfst. 368 rubl. — bet nu 1864 eenehmuſe 114 tuhfst. 928 rubl. wairak, prohti 1864 gaddā pawissam 805 tuhfst. 296 rubl. eenehmuſe. Pirmajā gaddā tikkai puss peektā ūmits tuhkfostschu rubutus bij dabbujuse. Tā ar il-katru gaddu schi eisenbahne nojeln leelaku naudu, un tā iſrahda, zik ta irr derriga un teigama leeta.

Rīhgas beedriba, kas ar to darbojabs, lai nabbaga lohpinus neschehligi ne mohza, jo tee naw zilwelki kas paschi warr eet schehlotees un fuhsdsetees ja teem pahri darra, woi paschi spehj atkautees un pafargatees no teem, kas tohs gribb mohzicht un waijahl, — noturrejuse fawne gadda fwehtkus. Schi beedriba tai deenā nospreeduſe un eedewuſe gohda algu wezzam kutscherim Waffitam Dāwidowam Īſcher nikowam, no Kalugas gubernements, gohda ūhmi — fudraba zeppures-ſprahdi, kurrai ohsolu frohnis ar teem bohkfabeem, kas rahda schihs beedribas wahrdū, un arri naudu dabbujis par to, ka 34 gaddus no weetas bijis par kutscheri pee teem pascheem fungem un ihsts ſirgu mihlotajs un kohyejs. Arri dabbujuse fudraba kruhts ſprahdi, ſihdu lakkatu un diwi naudas dahwanas Leene Lange, no Bihria

muischas Widsemme, par to, ka 25 gaddus ustizzigi deenejuse pee teem pascheem fungem. Lai winnu gohds un labba flawa ifset par mallu mallahm un paschubbina ir zittus tahdu leelu gohdu nopolniht.

Ne truhkst tahdu Latveeschu, kas diktī kurn prett ūchibm beedribahm, woi arri tahs apsmeij un islaisch laudis ir Awīses tahdu wallodu, teikdamī, ka lohpus gan schehlojoh, bet zilwelkus, nabbagā laudis un semneekus ne schehlojoh wiſ, bet labprahrt tohs apgruhtina-joh un mohzohit ſchā un tā. Irr gan wehrti kahdu reiſi scheem Awīses prettim runnahit un teem peerahdiht, zik nepareiſt un negohdigi tahdi darra un runna. Ap-ſmeij un kurn un duſmojahs, ka apschehlojahs par nabbaga lohpini un aifstahw tohs, kas paschi ne spehj ūglahbtees no neschehligahm rohahm kas tohs bende. Woi ſchē kurnetaji ne buhs tee, kas paschi irr nabbagu lohpini apgruhtinalaji un tadehk kurn, ka teem to gribb leeg? Jeb woi tas teem ne patiſk, ka apschehlojahs ir par beswainigu lohpini, kas zilwekeem tik dauds labba darra un tāhds derrigs? — Bet ja ſafka, lohpus gan schehlojoh un par teem gan gahdajoh, bet par nabbaga zilwekeem ne — tad tee ſkaidri melli, nepateefā leeziba un nepateizigas ſirds walloda. Tas naw gruhti teem peerahdiht, ka nekahdōs wezzōs laikōs naw tik dauds un tik ſirſuji ruhvejuschees un gabdajuschi par nabbaga un nelaimigeem laudim un par semneeku kahrtu, ka taggad, muhſu laikōs, muhſu ūemmē un muhſu pilstatōs gahda, darbojabs, dohd un darra waldischanas, lungi, mahzitaji, teefas un baggatee nabbageem, nelaimigeem, un itt ihpaschi gahda par semneeku kahrtu. Eiſ ſilfats un tikkai apraugi tahs leelas laſaretos, apgahdaschanas nammus, nabbagu nammus, nabbagu bahrinu un valaiftu behrnu nammus, kur wissus barro, gehrbj, ahrſte, woi ſkohlo; eij un prassi, zik tuhkfostschu rubulu Dahmu un zittas beedribas ifgaddus no ſawas mantas un mihlestibas dohd nelaimigeem, — eij paprassi pilfata un pagasta teefas, zik tahs nelaimigeem kattrā gaddā ifdalla, un ja mahft — tad farehki to naudu lohpā, tad tewim buhs brihnumis leels, zik ūmits tuhkfostschu rubulu Kursemme, Iggauu un Widsemme ifgaddus no ſriſtigas mihlestibas un ſchelaſtibas tohp dahwinati nabbaga laudim.

Bet ja wehl teiſi: lohpū ſchehlo, to lai ne mohza, bet par semneeku tā ne gahda wiſ — tad tikkai nikna un nepateizigas ſirds tā war teikt. Jo ūchinnis muhſu laikōs itt neweenai dīshwes kahrtai, nedī ammatam no waldischanas, waldischaneem, fungem un lauschu gahdatajeme naw darrita tik dauds labbuma un tik dauds ſchelastibas, atweeglinaschanas, brihwestibas un rektas, wakkas un dīshwes labbuma irr dohts, ka akkurah ūchinnis muhſu laikōs teem jau irr dohts

un d'arrichts un wehl tohp gohdahts un fataifits. Scho reiss te naw weetas un wakas deesgan to skaidri istahsticht. Ar Deewa palihgu to us preekschu warfim pilnigi israhdi, lai aplam ne kurn un ne nizzina gohda prahdu, gohda heedribu un schohs muhsu laikus.

Mihgas preekschvilsatu uggunes-afsekuranzes bee-driba 1864 gadda ismalkaruse tahdeem, kas ar ugguni skaldi redsejuschi, 23 tuhbst. 900 rubl. 25 kap. — jo bijuschi 15, kurru nommi degguschi, — un atlifuschi wehl lahdé 33 tuhbst. 716 rubl. Pawissam schi bee-driba jau sakrahjuje 81 tuhbst. 89 rubl. kapitala. — Redsi kahda teizama lecta tahdas afsekuranzes-beedribas.

Sibiriä. Mehs te jau brehzaam, tad salst 20 woi 24 grabdu, bet redsi Sibiriä, Jakutskas aprink, taggad fallis lihds 50 grahdu un no jauna gadda naw masak fallis ka 40 grahdu. Tomehr ir tur lohpineem mescha un zilwekeem japharsteek. Turprettim Krimme, Zalas pilfatu, schinni jauna gadda deenä effoht bijuschi 20 grahdu karstuma. Tad ta leela walsts, kur tai paschä deenä weenä gallä salst 50 grabdu un ohträ gallä irr 20 grahdu karstuma. No jauneem seemas-fwehtleem te jau isflattotees ka pawaffara laika.

Berline. Par teem jauneem likkumeem, ko waldishana Bruhfchu landagam usdewuse pahrmekleht un tad to naudu nowehleht, kas irr waijadisiga preeksch pahrtaisita Bruhfchu karra-spehka, landags wehl naw sahzis runnahit un spreest, jo to nodewis ihvaschai summiffionei, kas lai papreelch ismelle, kahdi schee likkumu padohmi irr. — Ar Slehwigü-Olsteini wehl irr tas pats, ko 5ta nummuri effam stahstijuschi. Eistreikeris gan paslubbina, lai ahtraki schi leetu pabeids, bet Bruhfis til ahtri to ne warroht isdarriht. Gafka, ka Bruhfis pee tam paleekoht, ka Bruhfim us preeksch-deenahm irr un paleek ta finnaschana un pahrwaldishana pahr schibm semmehm. — Awises raksta wehl, ka Bruhfis gribboht Eistreikereem ismalkaht tahs leelas kostes, ko Dahnu karra Eistreikeris istehrejis un par to lai Eistreikeris nowehlejoht Bruhfim ta darriht ar Slehwigü-Olsteini, ka schim patishkoht. Eistreikerim gan irr leels naudas truhkums, tomehr ne gribbu tizzeht, ka naudas labbad tam to ta nowehlehs. — Slehwigü-Olsteini ar to jau apnikuschi, ka neweens ne finn teilt, ka nu ar teem palishkoht un kahda waldishana teem buhshoht. Tad nu tur irr zitti, kas zittus gribb peerunnaht, lai pawissam padohdahs Bruhfim par appaksch-neekem; zitti kas gribb farvu erzogu, bet lai Bruhfis irr winnu sanatqas, fargs un pahrwaldineeks; atkal zitti no tam ne gribb ne dsiedeht, bet gribb tikkai farvu ibstu waldineeku Augustenburgas erzogu un Bruhfim ne buhs buht itt nekahda daska garr teem. Tad kas jau ne buhs wis un bes Bruhfsha pahrwaldishanas tee gan ne paliks wis — ta rahdahs.

Parise. Pahwesta weetneeks Parisé islaidis grahmatu, kas isteiz un leeli tohs augustus biskapus, kas prett waldishanas wehleschanu isfluddinajuschi Pahwesta leelo grahmatu. Par to ministers farunnajees ar pahwesta weetneeku un tam diki pahmettis, ka winsch eedrohshinojees eejaaktees starp swefchu waldishanu un starp winnas appakschneekem. To ne drihlestoht neweens darriht. Nu prassa, lai pahwests scho wihrat atajina atvakkat us Rohmu. Tad tad Napoleons wehl wairak fanihst ar pahwestu.

Parise. Pahwesta weetneeks Parisé taggad bijis pee pascha Keisera un tam isteizis, tam effoht lohti schehl, ka neapdohmigi darrijis prett likkumeem rakstidams Sprantschu biskeepem par pahwesta grahmatu. Napoleons nu effoht tam peedewis.

Parise. Sprantschu walsts landags sahzees un Napoleons pats to usrunnadamis teizis, ka pee meera turreshotees un ka wiina saldati warreshoht pahnahkt no Rohmas, Mejikas, Awrikas un Lihnas. Par pahwesta grahmatu, Slehwigü-Olsteini un Ameriku itt neko naw teizis.

Italiä preezajahs, ka Spranzis ar pahwestu fanihst, jo nu warroht zerreht, ka Napoleons pateesi un warribuht wehl agrakt sawam karra-spehklam liks isect no Rohmas, neka tai luntrakte no Septembera 1864 sohlijis darriht. Tad jo ahtraki Italefschi warreshoht Rohmu panemt un to ectaifht par sawas walsts galwas pilfatu.

Gulante. Londonē atnahkuschas finnas, ka Japanes waldineeks ne effoht apstiprinajis to meera derribu, ko Eiropas karra-kuggu admirali un winnu seemu weetneeki bij notaifuschi. Alri tas Japanes leelskungs, ko schee kuggi bij pahrmahzijuschi nopohtidami tahs weetas un krepostis, kas teem aisleedsa ee-eet Simenosaki juhras schourumä, taggad atkal turrahs prettim un leel schihs weekas atkal no jauna ustaihft un apzeetinaht. Effoht arri 2 Sprantschu matrohschi no Japanescheem nokauti tappuschi ar slepklawibu. Tad nu warribuht atkal buhs jakarro un japharmazha schi neustizziga stipra paganu tauta.

Amerika welti ispuhlejuschees us meera veelabbi-naht wehrgu-wastneeku presidenti Dawi. Struppi atteizis, ka no meera ne wahrdi ne gribboht ne dsiedeht, pirms seemelneeki ne atmelt karra eerohschus un pirms skaidri isteikuschi, ka wehrgu-walstis atlaischoht pawissam farva wakä, ka ihvaschu brihw'walsti. Schim effoht wehl deesgan leelu stipru karra-spehku, kas warroht prettim turretees seemelneekem. To seemelneeki nei gribb nei warri darriht; tadehk Deewamschehi wehl karrohs, kamehr weens woi ohtrs uswarrehts, un karrohs wehl jo nikni! Tälabbad ir paschä seemas laikä darbojahs karra laukös, kaut gan jo

gruhti tahdā laikā farroht. — Leelas jaunas leetas now padarrijuschi. Seemelneeki puhlejahs ar Wilmingtones stipru pilfatu — un faut gan daschu frepostu un dauds karra leetas teem tur panehmuschi, tad to mehr wehl buhs darba papilnam, jo tas irr gruhti pee-eetamā weeta taifhts pilfats. Taggad suhtoht Sermanam us Sawannu 27 tuhst. karri-wihrus palihgā un gribboht wehrgu-walstneekim pīprakeem pilfateem, Wilmingtonei, Karlstonei un Rikmondei us reisi ar wissu spēku usbrukt.

Amerika. Taggad raksta, ka wehrgu-walstneekim effoh suhtijuschi wihrus, kas seemelneekim runna par meera derribu. Pats presidents Lincolns teem brauzis prettim lihds Monroei. Lai Deews dohd, ka teesa; jo zittas Alwises raksta, ka ijschikhruſchees un neneeka now panahkuschi. —

No *Veitshēem*. Tai nakti no 8ta us 9to Janwari nodefsa Brunnewishekas muischais rija. No kam ugguns zehlusees, ihjii ne warr finnaht, ta dohma, ka no schwelkohzineem. Kuhleji bij gruhduschi ferru no ahrdeem, us weenreis fers sahzijs pats no fewim degt. Laikam tur buhs bijuschi schwelkohzini, kas us karstu plahnu nokrittuschi buhs aisdegguschees. Ugguns azzumirksi wissu riju aisgrahbe pirms wehl zilwei us glahbschanu eedohmajahs. Kahds wihrs atgahdajahs, ka ohtrā rija weens puifis guftoht, pee durwim peeskrehjis gan winnu fauzis, bet ilgaki pats ne warreja kawetees, knappi til pats isskrehjis ahrā; jo wissa rija bija weens weenigs leels ugguns. Gulletasam waijadsjea eekschā palikt un ar bresmigahm sahpehm no schihs pasaules schkirtees. Bija ta fadedsis, ka tiklo wehl warreja winna weetu pastht. Lai Deews ikweenu no tahdas bresmigas peepeschas nahwes pasarga.

Bauska. Schinni reisā mehs Alwischu lassitajeem gan nelahdas preeka wehstis ne warram doht lassicht. 7 deenu starpā pee mums wairak nelaimes atgaddiees, neka wairak gaddos. Bauska irr tai kātā, kur Muhses un Nemumma uppes faweenojahs; ta tad no diwahm pufsehm eedameem zilwekeem us pilfatu irr ja-eet pahr uhdeneem. Wissmairak irr gruhtums ar pahreeschanu pawaffards un ruddendos. Scho rudden pahreeshana bij lohti sliktā leela ubdena deht. No pahri brauzejeem bij tahda druhsmā, ka kahdu reis bij jagoida wessela deena, kamehr pahri tiffa. Woi tahdā druhsmā wiss ar gohdu noteek? Kas to dohs; jebšču gan valdischana us tam zetti luhkoja, ka neweenam pahrestiba ne kluhtu darrita; to mehr zits kluā no malas eegrustis uppē un dabbuja labbi ismasgatees. Kahds Leitis ne warredams pee bahna tapt, brauz sehllē pahri.) Uppe bij par dauds dīlka; firgs kluā

noraunts us lejas pufi un leelas straumes deht ne warredams lihds mallai aispeldeht, drihs auftā uhdeni nogallejahs. Wihrs rattos lihds fruhitim uhdeni tuppeditams bija nahwes bresmās. Aispuludoja pa uhdeni kahdu werst semmes us leiju, kamehr pahrezhlejs (kahds schihds) ar zitteem sveijneekim ar laiwi winnam klahf pee-aireja un to isglahba. Oktobera mehnescħa beigās sahla salt un snigt un zittas rahmās weetās jau warreja eet pa ledju pahrt uppehm; bet Novembera esahklumā sahla atkal atlaistees un liht. Lija wairak deenas no weetas. Abbās uppes fazeħlahs tik leels uhdens, ka rettās pawaffarās tahds tik redsehts. Leddus isgħajja. Aisgħajja dauds malkas un balku. Muhses uppes bahnis kluā israuts un kahdas 3 werstes us semmi ajsrauts, ir Nemumma uppes plob fu-famaitaja. Tai nakti no 9ta us 10to Novemberi zehla diwi pahri zehlaji. — augħċha peeminneħts schihds Danjels, kas jau wairak neka 27 gaddus par pahri-zehleju scheitan bij kalpojis, un weens isdenejis sal-dats, — weenu pastneeku ar graħmatabu un wehl diwus zittus wihrus pahr Muhses uppi. Nakti bij lohti tumšča, tadehk zehlaji bij augħċypuhs bahna-tawwas braukuschi un gare tauwu us preeksu willu-schees; tē peepeschī straume bij laiwi rahwuse par tauwas appakħsu żauri us lejas pufi, abbi pahri-zehlaji un pastneeks kluā no tauwas israuti no laiwas, pastneeks par laimi bij trahpijis pelektees pee laiwas un ta' leelu gabbalu laiwi lihds psejjej, kamehr schi pee mallas pepluddoju, tad wissi trihs — tee diwi wiħri. Kas laiwa bij seħdejuschi un pastneeks — isglahbuschees no nahwes bresmām, bet tee diwi pahri-zehlaji wehl fħodeen now atrasti, jebšču uppi gan kreetni pahrmekkja.

J. R.

Balku pohteschana.

Muhsu scheħligħs Kei ser, wissadi puhledamees par fawas walstibas appakħschneeku labbumu, taggad ne ilgi atpakkat tahdu pawħleħschani isdemis, ka balku pohtetajus ismähziż buhs preeksu wissas walstibas semmju draudseħm. Schi pawħleħschana, kas tausħu wesselibu grubb apklopt, lohti ċewħrojama. To gudribu, bakkas poħtet, d'sħiħoħschana patti zilwekeem veennessu. Winni isbaudijschi, ka tai balku seħklai, żaur fo zilwekam weenreis leela bresmiga slimimba peeliħp, drihsak warri l-ixpam fu-frehku panemt żaur fo, ka to zilweka meesahm eepoħte. Jau agrōs laikos zil-veku - balkas skunstigi pohtejuschi. Nihnas walst, Riħ-Indiā, Arabiā, Georgia un wissu wairak Grekeru semm. Enlenderu kieninga weetnekkla Montague flaweta augsta gaspascha eepasinnahs Konstantinopoli ar balku pohteschana un to weħra neħmu.

^{*)} Bauska, tad mäss uhdens Muhses, tad wissi brauz żauri uppi, kas gan lohti strauja, to mehr fellu.

1717tā gaddā sawam dehlam likka bakkas eestahdiht. Mahjā pahnahku si winna darbojahs ar to, scho der- rigu leetu arr Galenderu semmē ewest un isplattiht, bet ta laika gariigi tehvi turrejahs schim darbam stipri pretti; winni dohmaja, ka schahdi ahrsteschanas publini Deewa waldischana un nospreendumeeem pretti effoht.

Va tam starpam Jenners bija atraddis, ka zilweku bakklu weetā arri gohwju-bakkas warr eestahdiht un ka gohwju-bakkas wehl vahralas par zilweku-bakkahm.

Pehz ta nu wiffas Eiropas apgaišmotas valstis gohwju-bakklu pohteschana pee fewis ewedduschas un pa leelakai dalkai wezzakus vespreduschas, lai sawus behrnuus leek pohteht. — Gandrihs wiffur arri gah- dahts par to, ka nabbagu lauschu behrni bes nekahdas atmalkas pohteti tiktu.

Edwards Jenners dīsmis 17tā Mai 1749 Berkeleijā, Galante, ismahzijahs wahschu-daltera ammatā un nomettahs pehzak us dīshwi sawā dīmtenē. Gaddijahs tanni laikā tur gohwju-bakklu fehrga. Zaur weenas semnezes padohmu, ka gohwju-bakklu pohtes prett zilweku bakkahm geldigas effoht, daltera kungs Jenners scho slimmibū ewehroja un to leetu neapnizzis mekleja isdibbinah tahtaki un dīstaki.

14tā Mai 1796 gaddā winsch sawu pirmu prohwi taisija un schi papilnam labbi isdemahs. No lahdas peena meitenes rohkas winsch eepohtaja gohwju-bakkas lahdam puisenam, pee ka pehzak skunstigi eepohtetas zilweku-bakkas bes wiffa spehla palikla.

Winnu raksti par scho jaunu leetu tikkia wiffas mal- lās usnemti ar augstu slawu un zeenishanu un no wiina erahdita pohteschana isplattijahs drihs par Eiropu un Ameriku. — 1802trā gaddā winsch dab- buja 63,000 rubl. un 1807tā gaddā 126,000 rubl. gohda-lohnes no sawas tautas un turklaht eezechla winnu par gohda-birgeri Londones pilsehtā.

Nu gan buhtu jadohma, ka Jenera dīmtenē wissi lautini jau no schi gaddu simtena esahkuma pee pohteschanas buhtu vesprefti. Ne, tik preeksch ihfa laika zeetaka pawehleschana schinni leetā islaista, bet tomehr ta leeta arri wehl derrigi ne bija eerikta.

No Londones dalteru raksteem mehs smessam schah- das finnas:

„Muhsu sliktu eerikteschanu wainas tannis diwōs pehdigōs gaddōs atrastas: Kad zaur zaurim rehkinjam, tad Londone bakkas ikgadda nokahwuschas vahrali par 2000 lauschu! — Tomehr tannis pehdigōs 20 gaddōs sehrgas laikā ar bakkahm no ik 100,000 ee- dīshwotajeem tikkai 71 nomirris. — Zaur zaurim rehkinahs ikgadda tikkai 10 nomirruschi ar bakkahm, kamehr isgahjuscha gaddu simtena esahkumā us ik 100,000 eeksch 20 gaddu laika ikgaddus wehl mirru-

schi 470 un zaur zaurim rehkinahs ikgaddus 150. — Ari pat tur, kur behrni teek pohteti, schi pohteschana tahdā neapfohpigā un nepilnigā wihsē tohp vadarrita, ka winna pawiffam sawu mehki nepanahl. — Pohteschanas rehtu ismekleschana pee daschadeem behrneem Londonē istahdijs, ka no 1000 behrneem, kas labbi bija pohteti, tik $1\frac{1}{4}$, no 1000, kas nemas ne bija pohteti, 360 zaur bakkahm bija waigā nejauki no- sihmeti.“

Lihdsigu finnu isdohd mums schinni leetā arr to wirsdalteru un pahrluhku raksti. — Wiffa Galante edallita 627 pahrluhku aprinkōs. Kamehr 44trōs aprinkōs 10 gaddōs neweens behrns appalsch 5 gad- deem bakklu slimmibā naw mirris, zittōs aprinkōs, kur pohteschana wairak bij vallaista, bakklu fehrgā mirru- schu behrnu skaitlis isnessa pilnu festu dasku. —

Bakkas zittureis un arr wehl taggad, kur winnas usnahk, teem no winnahm peemefleteem nelaimigeem par bresmigni rihksti un taks famaita gauschi ta zil- weka meesas, kad slimmais mohku pilnā zihnischanā wehl ne nomirft.

Muhsu Kreewusemmi nu ta augschā minneta Kei- sera pawehleschana lohti swarriga, tapehz ka leelā walsts isplattijumā wehl ittin mas dalteru atrohdami. Zaur truhkumu noteek, ka daudsreis taydeem nelaimigeem ne ahrstes palihgu pasneegt ne warr. Pa-ees wehl daschi gaddu desmiti, kamehr Kreewusemmi waija- dsigs dalteru skaitlis buhs. Arri zittas semmes zeesch schinni leetā nohti. Ap 1840 skaitijuschi:

Lombardiā us 1 ahrsti	1650	eedsihwotajus
Leijas-Austriā us 1 ahrsti	2650	"
Beemeru semmē us 1 ahrsti	7330	"
Augsch-Austriā us 1 ahrsti	9440	"
Steiermarkā us 1 ahrsti	14170	"
Galiziā us 1 ahrsti	30490	"
Berlinē us 1 ahrsti	744	"
Bruhscu Sakschōs us 1 ahrsti	1931	"
Westwalē us 1 ahrsti	2590	"
Bruhscu Reinup. dakkā us 1 ahrsti	2765	"
Schlesiā us 1 ahrsti	3200	"
Posenē us 1 ahrsti	4800	"

Mehs wehl warbuht ne buhsim trahpijuschi pateeisbu, kad preeksch Kreewusemmes weenu ahrsti us 60,000 zil- wekeem rehkinam un arr schi buhtu gauschi behdiga leeta, jo ko eespehj weens ahrste pee 60,000 zilwekeem.

Muhsu schehliga Keisera pawehleschana nu schim truhkumam gribb palihgā nahkt un zaur eemahziteem bakklu pohtetajeem ta gribb pretti stahweht daschdeem us- nahkdamaik bakklu-sehrgai. Tā tad schi Keisera paweh- leschana muhsu mihtai leelsai tehwusemmi sawā laikā

dauds svehtibas atneffis. Ne aismirsteet arr par scho labbumu un tehwischligu apgahdachanu miyham semmes tehwam pateizibu doht.

—n—

Ugguns-bumba.

Ugguns-bumbas ne irr wissai rettas; katra gaddā schur tur kahdu reds. Kahds mabzitaits Schweiz- jeb Schizzeru-semmē pahr ugguns-bumbu, ko winsch 1859tā gaddā 25tā Dezembera teenā, tad nu pa pascheem seemas svehtleem, redsejis raksta tā:

„Wakkā, wehrendel stundu pehz peezeem pahnahl-dams mahjās no flimmaja, ko biju apmekleis. — redseju no Grehenes bullragga-falna augschgalla us Dohmes pufi — leelu gaischumu itt kā rahditohs mehnēss pilnumā. Gefahkumā, tapehz ka pehrkona-mahkoni tur koplī stahweja, redseju tik ka schis ne-erasts gaischums aschi gahje us preeskhu, bet drihs rahdijahs wissai brangas skattishanas. Ne sawu muhschu tahdu brihnumu naw redsejis! No aistum-scheem mahkoneem išnahze ahrā peepeschi bumba tumsch farkana tik leela, ka mannahm dohmahm leelaka išrah-dijahs nelā patte mehnēss. Ne buhtu warrejis lab-baka weetā stahweht, lai scho brangu meteori skattitu. Jo falnu-weetā, gandrihi peez tubkstosch fesch ūmts pehdū augstumā, no Rind-gletscheru līhds Bintsch raggu, leelā rinkī warreja skaidri redseht, ka schi milsena-bumba ūkchje. Ne spehju wahrdeem isteikt, ko wissi manni prathi baubija pee tahda nedohmata notikkuma. Kā behrni leelu brihnumu redsedami eebtaujahs un ar pirksteem us to rahda, — tā paliku stahwohts zellā kā kahjahn peeseets, issleepju abbas rohkas prett to parahdischanu un isfauzohs kā pahnemts: „Wai Deewin raugait! — woi tad ne redsat!“ — jebshu tai tumschā gannellā wissaplahrt ne bija redsama neweena dwehfele, un tik ween atslanna mannim atbildeja. Lai, kas scho ieteikschani lassa, eedohmajahs pilnu mehnēsi tumschī farkanu kā deggo-schu, gan ajs plahnakeem gan besakeem miglu pleh-wehm, kā ūmalkā ūheru-apfeggā eetihtu, — gresni ūkreijam kā ehrglis, garram pa puss Wisper eeleiju. Mannim bija ka buhtu mehnēss atgahsta no sawa zella ahrā. Diwi gaddu preeskhu tam tai paschā ap-rinkī un taiss paschās weetās bij redsejuschi arri leelu meteori ūkreijam, bet tam bijis tahds leels gaischums, ka kaudis to redsejuschi išteit tā buhtu warrejuschi pa kahdu brihniku ūkaidru drukku grahmata pee scha gaischuma ūfisht, un winni effoht ūkaidri redsejuschi bumbu rattifligi gahjuschu. Bet scho reis bija zittadi; gaischums, kā minneju, bija tumsch farkans, un kā ehnohts, — jebshu bumba bija dauds leelaka ne winna. Ne gahje rattifli, bet eesjhana bija tā kā

mehnēsi un itt kā buhtu pahewarrams kahds kawellis. Tai paschā ūkaidra kaudis pa to pufi, pahr ko bumbai bija ūkesch, dsirdeja ūkire trohfsni un duhjeja kā pehr-kons pahr wianu galwahn goisā. — bet es to ne kā naw manijis. Želch meteoram bija no deenwiddus pusses us ūseemel pufi tik ūsemējā apraki, ka gandrihi bija jadohma: nu tas falnu gallus ūkrambabs! — Gahje tik brihnum' aschi pa tahlu leelu gabbalu, ka mannim tik pa kahdeem peezeem woi ūfisheem azzumirkleem bija schi branga ūkattishanas, — un tad redseju ūhdigu gaischuma ūkrihi ūkisejstu ajs Bentsch-raggu. Bet schi branga ūkesejana tik ūsillī bij ee-speeduſees mannaid dwehfelei tā ūmschā ūkti, ka ilgi ūlgam ta ūlalka ūkesch mannim un ka daschureiſi ūkewta ūkijahschana ūkrauenits ūkaziju kā ūkisswehtais un ūkissaugstais Praweets ūkazijis: Šihmes ūnotiks ūpe ūfaules, ūpe mehnēss un ūpe ūwaigſnehm un ūwirs ūsemē ūtem ūaudim ūail ūuhls. Un ūee ūilveki ūihzin ūsnihls ūo ūailibas, ūaididamī ūahs ūeetas, ūas ūahks ūwirs ūsemēs; jo ūee ūebbeſ ūkiprumi ūkustinaſees.“ (Luh. 21, 25, 26.)

H. K.—II.

Breeſmu ūlna ūakts ūauſā ūakta.

(Statutes Nr. 5.)

Gil Lopez un winna ūaihgnuse ūeewa ūakampa windu un nolaida Bordu ūakas dibbenā. Bords ūluā ūehnitikam nolaift ūakta, winda ūrafchkeja un ūrafchkeja un ūelaideji ūchim ūfauza ūehl ūabbu ūaimi. Jo ūsillā ūinsch ūakta ūahza, jo ūmschaks ūlalka. Ūinsch grohſijahs us ūeenu un us ūohtru ūfisi, ūeſtahs drihs ūchinni, drihs ūakal ūohtrā ūallā ūee ūakas ūrohdeem. Kad ūpannis ūeidsoht ūee ūemmes ūatsittahs, ūik ūsillū Bords ūaggad ūemmē ūtraddahs, to ūe warreja ūis us ūeis ūimah, bet warreja ūan ūuh ūahdas 90 pehdū. Kad ūinsch ap ūewi ar ūohkam ūpgrahb-stija, ūtraddahs ūakas dibbenā ūissur ūhrkſchki un ūadshki.

Ūinsch ūaggad ūauds ūeetaiſht ūgguni. No Lopeza ūinsch bij ūanehmis pehdū garru ūchwelotu un ūaskotu ūakti ūhds. Ar ūau ūizzu ūasi ūinsch ūfauza ūno ūewolweres ūeena ūohbra ūohdi, tā, ka ūulwers ūeens ūillinderi ūlalka. Ūakti ūeelizzis ūinsch ūaggad ūchahwa, ūchahweens ūprahga un ūakte tai paschā ūazzumirkli ūegga. Ūinsch to ūespraudis ūahdā ūrohdu ūpliſumā ūahza nu ūrahdaht.

Ūakta bij diwi ūeelas ūastes, ūisslehgta ūun ar ūsiles ūinkem ūpkatas, bija arri ūairak ūaseeti ūuskuli, ūahdas ūainini un ūmasas ūastites.

Winnam bij ūeegan ūuhlina, ūamehr ūauwa ap- ūehja ap ūeelo ūasti. Kad bij ūpfehjis, tad ūauza:

"Lopez, welz!" Winna bals s gauscham tumfchi
skanneja un bij augscham warbuht tik knappi dsirdama.

Tauwa palikka stihwa. Lopez Bordam gan ko faz-
zijs, bet tas to ne fapratta. Kaste gahja lehntinam
us augschu. Gahja kohti ilgi, kamehr obbi wezzee
augscham kluä gattawi un tauwu atkal akkas dibbenä
nolaida. Ohtra kaste nu arri bij ahrä. Masakahs
kastites winsch fahsja kohpä un tahs kluä us reis is-
wilktas; bet wissas bij gauscham smaggas, tur warreja
buht sudraba leetas eefschä. Starp zittahm mantahm
bija arri weena sohmas tascha. Weens gals tai bij
usplihfs, warreja manniht ka tur eefschä irr drehbes
un papihri. Schi diwi reis atkritta atkal atpakkas,
tadeht to taupija ittin beigahs, jo gribbeja to us fa-
weem zelleem turreht, kad paschu iswilks. Windas
brakschleschanu ne warreja ilgaku laiku wairs dsirdeht.
Winsch fauza, lai tawu nolaisch. Bet kas dohs;
augscham bij wiss ittin kluß. Winsch fauza reisu
reisehm, ka ne ka, ta ne ka. Kur abbi wezzee bij pa-
likkuschi? Woi tee bij papreelch tahs mantas smiltis
aprakkuschi jeb tahs us mahjahm aissnessuschi, pirms
dohmaja Bordu no akkas wilkt ahrä? Bordam wehl
ne mas ne-eenahza wezza Lopezka faunas dohmas
prahtä; bet nelabbi tam gan palikka ap duhschu.
Winsch fahze fwihst.

"Kad wezzais Lopez ar sawu feewu wairs ne at-
nahktu? Ko tad lai eefahku?" dohmaja winsch. "Af
tawu pohsta nahwi!"

Winsch brehza,zik tik fvehja, bet ne warreja ne
kahdu atbildi fadsirdeht. Pehdigi winsch fapratta,
ka wezza raggana augschä runnaja tohs wahrdus:
"Lai tee sunni, tee netizzigee mirst!" Tai paschä azzumirklä
winna sweena leelu almini Bordam us galwu.
Par laimi, ka nokritta blakkam, jebshu gan winnam
weenus fahnus fatreeza. Winna sweene nu arri bij
beigta.

Taggad winsch fajutta fahpes, bailes, dullumu.
Baididamees, ka wehl zittus alminus tam wirsü ne-
mett, winsch palihda appalch grohdeem kahdä stuhrä
un gaibija trihzedams, kas nu notiks.

Wiss palikka ittin kluß, ir augscham ne lappina
ne tschabbeja. Laikam winni dohmaja Bordu nosiftu-
schi. — ka nu beigts.

Jebshu gan winsch taggad wehl bij pee dsihwibas,
tomehr ne bij wairs nekahda zerriba us isglahbchanohs
90 pehdas dsilli semme; un tahdä weekä wehl, kur
nekahda staigaschana, — tahlu no zetta. Te winna
brekshanu, ir rewolweres schahweena knappi tik aug-
scham warreja fadsirdeht. Winna weeniga zerriba
wehl bij isglahbtees, kad laupitaji pehz mantahm
nahktu. Bet woi tas tik ne bij tihi melli, ko wezzais
Lopez no laupitajeem stahstija? Taggad winsch wehl

eedohmajahs wezzo Stauju un sawu mihlo Rohfiti.
Af tawahm breejnahm!

Bet kamehr zilwels tik wehl dwaschu wehl, winnam
ne waijaga zerriba atmest. Arri winnam ta wehl ne
sudda. Winsch sawu rohku issteepis gribbeja ehkuschlus
atgainadams no sawa fakta ahrä libst. Kahds aukts
kustons pahrfrehja winnam pahr rohku; warbuht
kirsakka. Satruhzees winsch ittin newilschu eekleedsahs,
un ne apdohmaja, woi Indijanerenee augscham ne
klaufahs.

Wissapfahrt grahbstidamees winsch fahsja kahdu
zilwela tohku, kurras pirksti tik bij kauli un dsifflas.
Taggad winsch atkal no jauna satruhzees apnehmajs
ugguni eetaisht, un jebshu bahba no augschenes tam
arri alminus mestu wirsü. Winna pistole winnam
atkal palihdseja ugguni eetaisht. Sawu maso dakti
aistedfinajis, winsch redseja appalch ehkuschleem lihki
gullam. Rohkas tam bija nodilluschas un galwa no-
greesta. No drehbehm warreja manniht, ka bij bijis
smalks zilwels.

Schaufhalas winnu taggad pahnehma eedohma-
jotees, kahds liktens winna nepashstamo nomirushu
beedri bij pahristeidfs. Taggad winsch sweeni sohbds
eenehmis gribbeja pa lihdsenu seenu issahpt ahrä. Bet
kas to dohs!

Peekussis un nogurris winsch apschdahs, sweene
isdsisse, tumiba to apkahja un bailigas dohmas to
fahze mohziht. Pehz labba laika winsch augscham
pamannija sawadu gaischumu, kas arveenu wairak
akka eespihdeja. Sahze jan gaisma aust.

Bet ko tas winnam palihdseja. No sawa zeetuma
tas ne warreja kluht abra. Kad jau bij ittin gaisch
palizzis, winsch attaisija abdas maištau, dohmadams
tur schokoladi jeb zittas chdamas leetas atraſi. Mai-
sinä wairak zits nebas ne bij, ka tik drehbes un papihri.

Papihri bij wissi satihti kohpä un wirsü usrahstis:
"Etienne Caplasch!" Bords palehza pa preezi sohli us
augschu; jo schis bija tas saglis, kas Strausf apsadviss.
Papihros winsch atradda wissus walts-papihros un
zittas Strausam nosagtas naudas-grahmatas. Strausa
wahrds bij wissur appalchä. Schis lihks ne war-
reja zits buht, ka pats Caplasch.

"Las irr Deewa pirkstis!" issauzahs winsch. "Un
nu es pilnigi tizzi, ka es pohsta ne aiseeschu; gan
Deews manni isglahbs," runnoja winsch labbi padikti.

"Urrah! te winsch irr!" fauza kahda bals s no
augschas tai paschä azzumirklä.

Saujejs bij Schams. Bords nokritta gar semmi
un nogihba un ahtraki ne usmohdahs, ka tik sawa pa-
schä gulta Montereijë; kad azzis atdarrija, tad redseja
wezzo Strausu un Rohfiti ap sawas gulta stahwam.
Wiss ta bij atgaddijees: Caplasch bija pehz opdagfcha-

